

ERDEI MAGVAK GYÜJTÉSE ÉS FELHASZNÁLÁSA

Babos Imre

634.956. 22/27

Semmik voltunk, de minden leszünk! Az erdőművelés, az erdészeti termelőtevékenység indító munkaterülete végre elfoglalta megillető helyét a sok, egyéb, mutatósabb feladatkör mellett. Valljuk be, mi is hibásak voltunk, hogy mindez csak most történhetett meg. A legutóbbi időkig sűrűn találkoztunk például a felhasználók állásáról, a szerfa-kihozatal emelkedéséről, a szállítások ütemterveiről beszámoló, eredményeit feldicsérő, falakra függesztett táblázatokkal. Csak nekünk volt halk a szavunk, midőn teljesített erdősítéseinkről, megeredési, majd sikerszázalékairól, csemetenevelésünk, maggyűjtéseink eredményeiről kellett megemlékeznünk. Néma gyermeknek pedig anyja sem érti szavát. Addig hallgattunk, hogy már senki sem hitt a létezésünkben, szükségességünkben s mindössze egy embert foglalkoztattak az egyébként hatalmas apparátus mellett a külső üzemek erdőművelési tevékenységének nyilvántartásával. Az erdőművelés azonban csak a központunkban futott csődbe. Kint, ahol az élet az eredéstől az elmúlásig teljes körre zárul, soha nem felejtették, hogy előbb kell vetnünk, mint aratunk: erdősítés nélkül nincsen fahasználat.

Ma már minden lettünk és új ösvényeken haladva szolgáljuk a legszebb erdészeti szakfeladat: az erdőművelés ügyét. Egyelőre még csak ösvényeken.

* * *

Küszöbönálló, induló öt éves tervünk negyedmillió kat. hold erdősítését tűzte feladatúl. Hároméves tervünk évi teljesítése átlagosan 35.000 kat. holdban rögzíthető. Ez a jövőre várt munkateljesítményének mindössze 70%-a. Teljesítményünk kívánt felemelése csak több tényező közös eredőjeként valósítható meg. Változtatnunk kell erdőművelési eljárásainkon, munkamódszereinken, gazdaságosabbá, termelékenyebbé kell formálnunk azokat, mert csak ezeken az új ösvényeken járva állhatjuk meg a helyünket. Az erdősítés mindenkor az időjárás függvényeként jelentkező tömeges idénymunka lesz, tehát eredményeit befolyásolni fogja a rendelkezésre álló és az erdősítésekre alkalmas, azt lehetővé tevő munkaidő, a rendelkezésünkre álló anyag (csemete, mag), a foglalkoztatható munkaerő helyileg jelentkező létszáma és végül — bár nem utoljára — költségvetésünknek erre a célra fordítható pénzösszege.

Ezek közül a tényezők közül egyedül a munkaidény tartama az, melyet nem tudunk befolyásolni, irányítani. Az csak csemetéink lombhullásával, beérésével, a famagvak gyűjtésével indulhat és a téli fagyhullám beköszönéséig tart.

Ezzel szemben a szükséges csemetemennyiséget időben, megfelelő mennyiségben és minőségben nekünk kell kézre adnunk. Átgondolt tartalékolással kiegyensúlyozva az évente változó magtermések ingadozásait, gondoskodjunk vetőmagszükségeleinkről. Mindkét feladat teljesítésünkbe segítő, vagy hátráltató formában beavatkozhat a természet, igyekezzünk

annak folyamatosságát biztosítani. Az egyetlen tölgymakktermés, mellyel szemben tehetetlenek vagyunk és csak átgondolt, szakszerű elegyítések formájában, évek pótlásaival tudunk a holtpontokon átjutni.

A munkaerő kérdését az erdőgazdasági szakmunkások sorozatos kiképzésével, foglalkoztatásával az erdőművelés vonalán is kiértékelhetjük. Jóllehet az erdősítés idénymunka jellegénél fogva mindenkor tömegmunka alakjában fog jelentkezni, az erdei szakmunkások beállításával minőségi munkává emelkedik, a csemeték és eredési százalékának javulásán lesz mérhető. Viszont maggyűjtésünk, pergetésünk, csemetenevelésünk, tisztításaink végrehajtásában a termelékenység nagyfokú javulásával számolhatunk.

Pénzünk mindig kevés lesz, ezért egyik legfontosabb feladatunk az lesz majdan, hogy minden munkánkat elvégezve, mégis elegendőnek bizonyuljon. A munkaerő gazdaságosabb hasznosításával itt kapcsolódik erdőművelési eljárásaink megfelelő módosítása az elmondottakhoz. Itt kell új ösvényeken haladnunk s keresnünk eljárásokat, melyek önköltségeink csökkentésével a szakszerűség vonalán sem hagynak kívánnivalót maguk után. Fokozott ütemben térjünk át a maghullásból keletkező csoportos, természetes felújításra mindenütt, ahol a szükséges termőhelyi, éghajlati adottságok rendelkezésünkre állanak. Mesterséges erdősítéseinknél vessünk magot, ahol lehet, mert ez az olcsóbb eljárás. Nem szabad iskolázott csemetékkel erdősítenünk, ha csak a fajaj — például a lúcfenyő —, vagy helyhez kötött adottságok — sekély termőrétegű kopárok — nem indokolják felhasználásukat. Megfelelő elegyítésekkel a jövőre főfaja mellett változatos töltelékfák, cserjék ültetésével kell előbbiek gazdaságos telepítését, további fejlődését biztosítanunk. A gyakorlatba átültetett, eddig kevésbé hozzáférhető eljárásokat alakítsunk hétköznapivá, hogy megfelelő talajra megfelelő fajtájú és minőségű csemetéket ültethessünk. A mult tapasztalatait, főleg azok eredménytelenségét tegyük közkinccsé és szegjük útját a sikertelenségbe vesző, a kísérletezés elhatárolt terjedelmét átlépő próbálkozásoknak. És vegyük kézbe erdei fáink magtermésének eddig oly közönyösen kezelt kérdését.

* * *

Az ország erdőterületének háromnegyede a miénk. A többi erdősítésének gondja egyre jobban reánk nehezedik. Elmondhatjuk tehát, hogy valamennyi erdőségünk magot érlelő fája nekünk terem. Kötelességünk annak maradéktalan begyűjtése, megfelelő hasznosítása. Megengedhetetlen, hogy saját magtermésünket a jövőben is magánkereskedőktől vásároljuk drága pénzen vissza.

Meg kell értetnünk valamennyi üzemi egységünkkel, hogy a kerületben magot érlelő egyedek, állományok figyelemmel kísérése, a termés összeszedése, gyűjtése, minőségi átvétele egyik legfontosabb szakfeladatunk.

Ugyanakkor, midőn az önellátás kereteiben rátérünk magszükségletünknek minél maradéktalanabb biztosítására, tisztában kell lennünk azzal, mekkora felelősséget vállalunk egyidejűleg magunkra. A múltban kényelmesen, munka nélkül, egyszerűen megrendeltük a magánszektor munkateljesítésének eredményeként jelentkező magfelajánlásokból szükségletünket és szídtuk a kereskedőt, ha későn szállított. Felelőssé tettük sikertelen magkeléseinkért — némelykor indokoltan, olykor bizony nem — és mindennek erdősítéseink, csemetekerti magvetéseink eredményeként olvashattuk le sokszor gyászos következtetéseit.

Ez a kényelmes idő örökre elmúlt. Amikor elindulunk önellátásunk régóta kínáló, de nem járt ösvényein, látjuk, tudjuk, hogy, bár ezzel összefüggésben minden munka, minden gond reánk nehezedik, miért lesz annak eredménye is. Magunkat okolhatjuk majdan hibáinkért s tőlünk kérjük számon a megkésve, elégtelen mennyiségben, kifogásolható tisztasággal leszállított, gyenge minőségű magvak eredménytelenségét.

A) Az erdei magvak gyűjtéséről.

1. Magvakat termő állományainkkal kapcsolatban ismertek azok a kívánságok, melyeket egészségi állapotukkal, minőségi fejlődésükkel szemben támasztunk. Igyekezzünk ezeknek minél tökéletesebben megfelelni és ne engedjük meg, hogy például az akác magtermését utakat szegélyező, elbokrosodott, alacsony fejlődésű, kinyúgban bőventermő szélfogókról gyűjtés a gyorsan, könnyen, sokat keresni akaró munkásaink. Kétféle módon szedhetjük az erdei fák magvait: döntésük után a fahasználatok — elő- és véghasználatok — színhelyén, vagy lábon álló, többnyire középkorú állományainkról. Tapasztalat szerint a középkorú állományok bővebben hoznak termést, könnyebb a begyűjtése. Az ősszel lehulló fmagvak érzékenyek a téli fagygal szemben, azonnali vetésük kívánatos, míg a fán maradók nem szenvednek a hidegtől.

Foglalkoznunk kell az erdei, fekete-, lú-, vörös- és szurkosfenyő, valamint a különféle tölgyváltozatok (kocsányos, szlavón, későn fakadó, kocsánytalan, molyhos, magyar, stb.) magot termő állományaival. A fenyőfélék közül az erdei-, fekete-, szurkosfenyő különleges erdősítési feladatainkban jutnak szerephez, a lúcfenyő hazai magszükségletünk maradéktalan biztosítása céljából alkot súlypontot. Vörösfenyőből mogot termő állományokkal egyelőre nem rendelkezünk és a költséges külföldi behozatalra vagyunk utalva. Kíváncsok, hogy mindott, ahol bármilyen csekély toboztermését észleljük, annak összeszedését biztosítsuk.

Úgy a négyféle fenyő, mint a tölgy magtermő állományait elsősorban azért vegyük számba, hogy végre országos viszonylatban nyilvántartásunkba kerüljenek. Csak így tartjuk számon és kísérhetjük figyelemmel várható, jelentkező terméshozamukat. Fontos állományápolásunknak a magtermés szolgáltatása való állítása. Megfelelő, időben alkalmazott, fokozatosan záródást bontó gyérítésekkel abba a helyzetbe kell juttatnunk állományainkat, hogy rendes, magtermésre alkalmas koronát

fejleszthessenek. Már előzőleg gondoskodjunk talajvédő, második koronaszint kialakításáról, melyre legmegfelelőbb a gyertyán, a hárs, a bükk, árnyalva és javítva egyaránt.

A továbbiakban termőhelyük szerint is elkülönítjük az állományokat. Itt kétféle szempont érvényesül. Az egyik az átlagos termőhelyeken díszlő, magtermésünk, magszükségletünk zömét adó állományok csoportosítása tájegységek azonos talaj- és éghajlati viszonyai szerint. Sokkal fontosabb ennél a különleges termőhelyeken található állományok számbavétele, hogy magtermésükből nevelt utódait a származási kérdés, az akklimatizálódás, a külső tenyésztési tényezők tartamos befolyása következtében várható, valószínű tulajdonságátöröklődés figyelembevételével azonos termőhelyi — talaj- és éghajlati, főleg csapadék — viszonyok közé telepíthessük. Nagyobb a valószínűsége, hogy a budaörsi, diszeli, vagy a veszprémi környéki mészakő-, dolomitkopárokon, a bakony-szentlászlói, kistápei, kunadaci, szeged környéki homokon életképesnek bizonyult, aszályt évről-évre, földárját időközönként átvészelt állományok utódai azonos viszonyok között helyüket egykoron megállják, mintha a nyugati határszél országos viszonylatban optimális termőhelyeiről származó magvakból nevelt csemetéket ültetnénk helyettük.

A vázolt elgondolások alapján törzskönyvet fektetünk fel ezekről az állományokról. Az átlagos termőhelyeken találhatóakat általánoságban, terület, összetétel, állománykor, termőhelyi és csapadékviszonyok rövid ismertetésével, a termést feldolgozó magpergető köré csoportosítva kívánjuk nyilvántartani, biztosítva a tájegységek szerinti elkülönítésüket. A különleges viszonyok között életképesnek bizonyult állományokat részletesen vesszük számba és egyenként, ugyancsak talaj- és csapadékviszonyaiknak ismertetésével törzskönyvezzük. Az átlagos viszonyok között díszlő állományok tájegységek, ezeken belül a feldolgozó magpergetők szerint azonos törzskönyvi számot kapnak, míg a különleges termőhelyek magtermő állományai elkülönítve, egyenként lesznek számozva. Magtermésük azonos törzskönyvi szám alatt kerül felhasználásra, szétküldésre, elvetésre és az ebből nevelt csemeték keresztlevelére is a származást igazoló törzskönyvi szám kerül majd. Az állománytörzskönyv kivonata valamennyi erdőgazdasági nemzeti vállalat erdőművelőjének kezébe kerül, igényléseinél saját erdősítési feladatainak ismeretében kérheti bizonyos fmagvak szállítását, kiutalását.

A jövőben az Erdészeti Tudományos Intézet feladata lehet a magtermő állományok fejlődésének, helyes kialakításának tanulmányozása, figyelemmel kísérése. Ugyancsak hálás feladatnak kínálkozik az irányított mag- és csemetelosztáson keresztül a származási, átöröklési kérdések széles, kísérleti anyagul szolgáló vizsgálata, az eredmények, következtetések helyes leszűrése, kiértékelése.

Tudjuk, hogy vállalkozásunk hibákat rejtgethet. Irányunk helyes és készek leszünk azt menet közben továbbfejleszteni. Nem kívánjuk magtermő állományainkat túlságosan elaprózni, széttagolni. Felosztásunk a következő:

a) Átlagos, tájegység szerint csoportosított fenyőállományok. Elkülönítve erdei-, fekete- és lucfenyő szerint.

1. Nyugati határszél (Sopron, Kőszeg, Szentpéterfa, Nádasd, Őrség, Nova, Zala-baksa, Lenti, stb.).
2. Egyéb Dunántúl (Surd, Zselicség, Me-csek, Zire).
3. Mátra.
4. Bükk.
5. Hegyalja.

b) Különleges termőhelyen található fenyőállományok, elkülönítve erdei-, fekete- és lucfenyő szerint.

1. Szikes talajon (Püspökladány).
2. Homoki állományok (Szeged, Kunadacs, Kistápé, Bakonyszentlászló, Gönyű, Somogy, stb.).
3. Száraz, kötött agyagon, csapadékban szegény vidéken (Vasvár, Sajtoskál, stb.).
4. Egykori homokkőkopáron (Nemti, stb.).
5. 30 cm termőrétegű, alul mészkő-dolomit-murva altalajon (Monostorapáti, Tapolca, Vállaj, stb.).
6. Sekély termőrétegű mészkőtalajon (Bakony, Vértes, Budai hegyek, stb.).

c) Tölgyállományainkat fafajok szerint elkülönítve, mint átlagos termőhelyek változatait tartjuk majdan nyilván, különösen hangsúlyozva a kocsányos tölgynél

1. az ártéri (elkülönítve: drávamenti, dunamenti szlapon, későn fakadó változat),
2. a szíken termő,
3. a homoki (elkülönítve: dunántúli, alföldi, nyírségi),
4. az egyéb erdőtalajon díszlő állományok szétválasztását.

Az a) alatt globálisan összefogott Mátra, Bükk, Hegyalja természetesen nem zárja ki azt, hogy a tájegységen belül, a b) alatti elkülönítés, esetleg annak kiegészítése során egyes állományrészeket ki ne emelhessünk.

2. A következő tennivalónk, hogy az ismeretett magtermő állományok termését már a gyűjtés folyamán elkülönítsük. Ez a makktérmeznél nem fog nagyobb nehézséget okozni. Azonos erdőrészek gyűjtési eredményét a legközelebbi erdészlakáshoz hordatjuk átvétel céljából és onnan irányítjuk tovább felhasználási helyére. A kísérő szállítólevélén természetesen feltüntetjük az állományt jellemző törzskönyvi számot.

Fontosabb a fenyőtobozok szétválasztása ott, ahol egy magpergetőhöz többféle törzskönyvi számú állomány tartozik. Úgy a toboz gyűjtésénél, tárolásánál, mint később pergetésénél, magjának tisztításánál, szállításánál gondolnunk kell majdan az elkülönítésre. A legegyszerűbb eljárás az, hogy az állományok közelébe minél több, kisebb magpergetőt telepítsünk, egyidejűleg csökkentve a toboz szállítási távolságát is.

3. Erdőművelési munkálataink mindenkor több részfeladattal elvégzésére bonthatók. A csemetekerti talajelőkészítést soron követi a mag elvetése, az előbújt csemeték ápolása, a felhasználás céljából történő kiszedése. Ültetéseinknél a teljes, vagy részleges talajelőkészítést — nem elengedhetetlen követelmény —

nyomon követi a gödrölés, a csemete ültetése, stb. Valamennyi munkálatunk költség-számításakor felbukkan valamilyen formában a közvetlenül, vagy közvetve elvetett magvak előállítás, beszerzési ára. Mi sem természetesebb, mint az önköltségeink csökkentésekor a magvak alakítására is gondot kell fordítanunk.

Az erdei famagvak ára elsősorban a gyűjtés, a szedés teljesítménybérétől függ. Amióta a magánszektor félreállítását elhatároztuk kikapcsolódott a profitéhség, az érvényesülni akarás árakat felhajtó felelőtlensége. A következő gyűjtési idényben már egészséges teljesítménybér alapján állítjuk munkába dolgozóinkat. Egyébként a magvak természetakarítása az a munkaterület, ahol a multban is a tényleg végzett munka megmért eredménye szolgáltatta az elszámolás alapját.

Legdrágább famagvaink a fenyőfélések. Áralakulásukat elsősorban a magvakat rejtő tobozok gyűjtési bére szabályozza, melyben nemcsak a tobozok szedése, hanem az átvétel helyére történő beszállítás költsége is helyet talál. Elsősorban utóbbit tudjuk kedvezően befolyásolni. Minél közelebb telepítjük magpergetőinket, tehát a tobozok átvételi helyét a gyűjtés helyéhez, magtermő állományainkhoz, annál rövidebb a szállítási távolság. A toboz sok helyet igénylő, aránylag könnyű portéka, szállítása szaporátlan, költséges. Gyűjtésénél egyre szélesebb vonalon foglalkoztatjuk majdan képzett, szakosított dolgozóinkat, kik hasznosítani tudják és fogják észszerűsített eljárásainkat. Kezükbe adjuk legjobban bevált szerszámainkat és megoldást találunk a tobozt termő ágak fát kímélő, minél veszélytelenebb megközelítésére is. Már most felhívom a figyelmet arra a könnyű, alumíniumból készült, a kanadai nyár felgallyazásához használatos létrára, mely középkorú fenyveseink tobozainak szedésénél nagyban segítheti munkánkat.

Jól átgondolt tervezés alapján sűríthetjük esetleg magpergetőink hálózatát. Minél egyszerűbb műszaki megoldással bocsássuk azokat külső üzemek rendelkezésére. Kimondhatjuk, hogy 45—50 drb 80×150 cm-es keretnagyságú, mozgatható, kihúzható — tehát nem beépített! —, egymás fölött kényelmesen elérhető 3, legfeljebb 4 sorban elhelyezett cserény az a berendezés, mely eddig két, egymást váltó szakmunkásnak éjjelnappali üzemmenetben jól kihasznált munkaalkalmat adott. Ezen is változtatunk a következő idényben: a drága túlórázás helyett 3×8 órás váltással 3 szakmunkást fogunk ekkora üzemben foglalkoztatni. Ezek a toboz előmelegítésétől, cserénybe töltésétől, a fűtőberendezés kezelésén, a hő szabályozásán át gondoskodnak a pergetés szakszerű levezetéséről, a felpattant, magjukat hullatott tobozok utórázásáról (ott, ahol nem forgathatók a cserények), majd az üres tobozok eltávolításáról. Hőszolgáltató fűtőberendezésünk legyen minél egyszerűbb. Legjobban a tobozzal fűthető üst- vagy dobkályhákat ajánlhatom. Nem célszerű a padlózaton vezetett fűstvezetés. Ha a cserények alá helyezük el: a felülről fokozatosan aláhulló fenyőmag nem hűthető le. Ha pedig a cserénysor közé fektettük volna, gátolja a szabad mozgásunkat, a cserények könnyű kezelését. Jobbnak tartom a mennye-

zet alatt futtatott, minél hosszabb fűsteső-hálózat alkalmazását.

Önköltségeinket a továbbiakban befolyásolja a pergetés időtartama. Minél tovább tart, annál nagyobb az egységre eső pergetési munkadíj. Legegyszerűbben a pergetési hőfok felemelésével tudnánk rövidíteni. A fokozódó hőmérséklet azonban a minőség, a csiraképeség rovására megy és a 42° C-on túl nem emelhető! Csökkenthetjük a pergetés időtartamát azáltal, hogy a tobozok gyűjtését csak az első fagyos napok elmúlásával engedélyezzük (ha a fagy megcsípi a tobozokat, pikkelyeik könnyebben fognak felpattanni), a beszállított tobozokat szellős helyen — lehetőleg góréban — fedél alatt tároljuk (ezalatt is szikkadnak, kevesebb kalóriaértéket von el majdan a felvett nedvesség párologtatása), végül pedig a pergetésre kerülő tobozokat előbb előmelegítjük.

Csökkenthetjük önköltségeinket a kihozatali százalék emelésével, tehát megfelelő magtartalmú tobozok átvételével — a léha tobozokat satnya külsejükről, pontosan egyes tobozok átvágásával állapíthatjuk meg —, a felnyílt tobozok minél tökéletesebb kirázásával (a tobozok felső harmada rendszerint léha), végül megfelelő tisztító-, osztályozóberendezés beállításával. Nagyon jól bevált a „Columba-Baby” összepített szelelő-osztályozógépünk.

Kipergetett maghozamunk annyit ér, amekora a csiraképessége. A kedvezőtlen időjárási viszonyok között kinjában beért toboztermésünk csiraképessége rendesen kedvezőtlenebb. Ezen nem tudunk segíteni. Annál inkább vigyáznunk kell a pergetés során a megfelelő hőfok betartására. A túlhevített mag rohamosan veszít csirázási képességéből. A csirázási próbák végzéséről részletesen beszámol *Thiringer János* értekezése az Erdészeti Lapok ezévi 4. számában.

Újévtől kezdve valamennyi magpergetőnk munkaversenyben áll. Az elbírálásnál három tényező a döntő (természetesen fajok szerint elkülönítve): az *elért minőség*, tehát csirázási százalék, melyet az Erdészeti Tudományos Intézet fog hivatalosan megállapítani; a *tényleges kihozatali százalék*, melyet a pergetésre átvett toboz és a nyert, szárnyaltalanított, tisztított mag súlyának egybevetéséből számítunk ki; végül a *kimutatható önköltségi ár*, melyet az Erdőközpont által rendszeresített magpergetési eredményszámolás alapján, ellenőrizhető könyvelési tételekre hivatkozással állapítunk meg. A pergetéssel foglalkozó erdőgazdasági nemzeti vállalatokat is a küzdőporondra szólítja a munkaverseny. Hároméves tervünk utolsó tervesztendejében minden nemzeti vállalatunknak lehetőséget nyújtottunk, sőt most is adunk, üzemi berendezésének tökéletesítésére úgy, hogy az esélyek kiegyensúlyozottaknak tekinthetők.

4. Említettem már, hogy a magánszektor kikapcsolása után reánk nehezedik magszükségletünk maradéktalan előteremtésének minden felelőssége. Évi szükségletünket üzemeink csemetekerti és vágásvetései mennyiségein túlmenően a több éven át csiraképes magvaknak a tárolási lehetőségektől függő — lehetőleg egy egész évi szükséglettel egyenlő — tartalékolása, valamint az országfásítás egyéb munkaterületeinek igénylése határozza meg.

Az elhunyt esztendőök során egyetlen üzemenkben sem foglalkoztak komolyan, szakszerűen erdei fáink magtermésének betakarításával. Fogalmunk sincs tehát, mennyi gyűjthető egy normális, magtermő esztendőben. A legközelebbi két év alatt maradéktalanul össze kell gyűjtenünk magtermésünket, annak alapján bírálhatjuk el további teendőinket. Az évi — fent vázolt — szükségletünket meghaladó mennyiségekre részben belföldi — takarmányozás, vegyi felhasználás, stb. — igények jelentkeznek, részben pedig exportlehetőségek kínálkoznak. Lényeges követelmény, hogy mindenkor, mindenüvé minőségi árút adhassunk, amit lelkiismeretesen végzett gyűjtéssel, szakszerű pergetéssel, gondos tárolással érhetünk el.

Ki kell nyujtanunk kezeinket a jelenleg nem állami tulajdonban lévő erdőállományok magtermése felé is. Már érintettem a kérdést: a jövőben ezek erdőművelési teendőiről is nekünk kell gondoskodnunk.

A bármely esztendőben jelentkező tölgy-makktermés valamennyi erdőgazdasági nemzeti vállalatunk közös tulajdona. Nem rendelkezhet arról a szerencsés kiválasztott, hanem az Erdőközpont gondoskodik a maradéktalanul begyűjtött termés igazságos elosztásáról, felhasználásáról.

5. Minden üzemi szakember tudja, hogy eredményes munkájához vetőmagját időben földbe kell juttatnia, tehát annak időben a felhasználás helyén kell lennie! Ennek tudatában szedessük, gyűjtessük termésünket, kezdjük el, végezzük be pergetéseinket, a magvak tisztítását és időben gondosan csomagolva teljesítsük szállítási kötelezettségeinket.

6. Figyeljünk fel a mindenkor közölt útításokra, melyek természetesen a munkahelyeken, a külső üzemeinkben láthatnak könnyen napvilágot. Tegyük minél előbb közcincsé azokat. Az egyik magpergetőnkben dolgozó élmunkásunk a tobozrázó kalickát a háború során lezuhanat repülőből kiszerelt golyócsapágyon forgatja. Egy erdészünk rájött arra, hogyha a cserény alsó rácszatához dörzsöli a fehérnyár magot rejtő pihéjét, kihozatalát napi 7 dkg-ról 100 dkg-ra növelheti. Se szeri, se száma az önmagukban talán jelentéktelennek látszó újításoknak, pedig mindannyi lefarag valamennyi önköltségeinkből és éberen tartja tevőleges akarásunkat munkánk termelékenységének növelésén.

B) Néhány szó a magtermés felhasználásáról.

Az összegyűjtött famagvaknak az a rendeltetésük, hogy elvetve csemetévé, újulattá, fiatalossá, új állománnyá fejlődjenek. Eddig aránylag kevés magot vetettünk felújítandó vágásaink, alátelítendő állományaink területén. A legtöbb csemetekertjeinkbe vándorol és csak átalakulva kerül vissza véglegesnek szánt helyére. A tölgy, a cser, bükk, gyertyán, az amerikai dió makkját, magját használtuk rendszeresen külső vetéseink céljaira.

A jövőben fokozott figyelemmel fordulunk a fenyőmag vágásokba történő, közvetlen vetése felé. A lúcfenyő és erdeifenyő magvetésére gondolunk.

A fenyők magját pásztákba, sorokba, vagy fészkekbe vethetjük. A pászták 70 cm szélesek,

köztük 80 cm pásztaköz marad üresen. Mag-szükséglete 3,5 kg/kh. Soros vetésnél egymástól 150 cm-re vezetjük, futtatjuk csemetekertjeink ágsoraihoz hasonlóan a fenyő magvetését. Magszükséglete 2,5 kg/kh. Fészkes vetésnél egymástól 100 cm-es négyzetes hálózathoz mintegy 30 cm átmérőjű fészkek közepére szórjuk az elvetendő fenyőmagot. Magszükséglete 2 kg/kh. Fenyőmagvetéseink csak akkor sikerülnek, ha azokat idejekorán, a vágást követő kora tavasszal elvégeztük. Ilyenkor még nem tette tönkre, nem lúgozta ki a hűmusztakarót a Nap, a szél és a csapadék együttes hatása; nem veszélyezteti a később már felerősödő gyom, gaz az első esztendőben gyenge, zsenge újulatunkat és nagyobb, költségesebb talaj-előkészítés nélkül, mindössze gereblyével történő horolással végezhetjük munkánkat. A magot kézzel szórjuk a felborzolt talajra és többnyire takarás nélkül hagyva: tömítő-, lapító-fával kissé megütögetjük. A későbbiek során a pásztakból, sorokból, fészkekből kiemelhetjük felesleges csemetéinket és pótlásaink, erdősítéseinkhez felhasználhatjuk azokat.

Ahhoz, hogy az erdei- és lúcfenyő vágásokban történő magvetésére gondolhassunk, *legalább évi 650 mm csapadékmennyiségre*, páradús levegőre, megfelelő keleti-északi kitettségre és hűmusztartalmú erdei talajra van szükségünk. Ezért valószínű csak Vas és Zala vármegye fenyőrégiójában, Surd-Zákány környékén, a Zselicségben, a Mecsek, a Mátra, a Bükk és a Hegyalja megfelelő kitettségű fekvéseinek alkalmazhatjuk. Más helyeken legfeljebb kisebb kísérletek formájában gondolhatunk bevezetésére, az említett, felsorolt tájegységeken azonban mindent el kell követnünk széleskörű alkalmazására. Megengedhetetlen, hogy például Zalában, az erdeifenyő optimális termőhelyén ma is 3 éves, iskolázott erdeifenyőcsemetével erdősítsünk akkor, amidőn a mihomai, a novai erdőkben bizonyoságul szépen sikerült fenyőmagvetésekkel találkozunk. Valószínűnek tartom, hogy a Bakony egyes részein — Zirc, Pálháza, Gerence völgye, stb. — is iskerrel járnának a fenyőmagvetés kísérletei.

Mint látható, a jövőben nemcsak csemetekerti vetőmagszükségleteinkről kell gondoskodnunk, hanem annyi vetőmagot igyekeznünk erdőgazdasági nemzeti vállalataink rendelkezésére bocsátani, hogy abból vágásvetéseink magszükségletét is fedezni tudják majdan.

Említettem, hogy a tölgyfélék makktermése valamennyi üzemünk közös tulajdona. A ritkán termő tölgyekkel takarékosan kell bánnunk. Nem pazarolhatjuk el a bőség esztendőjében sem, mert 8–10 szűken termő év fogja nyomonkövetni. Bármennyire tölgyet kíván valamely talajunk — ezalól a szik sem kivétel —, csak töltelékfákkal bőségesen elegyítve szabad 0,3–0,4 elegyaránnyal vetnünk, ültetnünk. Töltelékfaul elsősorban a bükk, gyertyán, hárs, magaskőrös, a korai és fürtösjuhar, a vadcsereznye jöhet számításba. Ahol elegendő csermakk áll a rendelkezésünkre, megengedhető a cser- és tölgy makk 7:3 arányú keverése. Rendezkedjünk be arra, hogy a tölgyet pótlások formájában, utólag elegyítjük töltelékfaunk, cservetésünk előzetes erdősítései közé. Általános szabályunk, hogy szűk esztendők tölgy makktermését kizárólag csemete-

kertjeinkben vethetjük, ahonnan gazdaságosabb felhasználásuk biztosítható. Bőven termő esztendők tölgy makktermésével elsősorban csemetekertjeinket kell megtöltenünk. Időben gondoskodjunk elegendő, rendelkezésre álló vetőterületről. Csak ha már az ország valamennyi csemetekertje telve van tölgy makkvetésekkel, engedhető meg fenti elgondolások alapulvételével a vágások, alátételepítésre kijelölt területek vetése. Gondolnunk sem szabad a nyugati határszéleken divatos tölgy makkpazarlásra. A katasztrális holdanként 4–8 q makkból — főleg az ottani csapadékviszonyok között — kefesűrű fiatalosok serdülnek, de ugyanakkor vetetlenül maradnak más tájegységek erdősítendő hátralékai. A gazdaságos felhasználás, az összetartozandóság kollektív követelményei előtt meg kell hátrálni a bőkezű pazarlás nem is kimondottan szakérdekeinek.

Fel kell vetnünk a vadkár kérdését. Helyenként ismét ott tartunk, mint a feudális világszemlélet idején: első a vad, melynek az erdő csak otthonul szolgál. A bőségesnek ígérkező tölgy makktermés reménykedő várásában minden észszerű tervezésünk kudarcot vallhat az egyiptomi csapássá szaporodott vaddisznókondák mindent feltűró, feldúló, elpusztító tevékenységén. Már magában véve az, hogy az olesó makkvetésről át kell tértünk a sokkal költségesebb csemetenevelésre, csemeteültetésre, észszerű, okszerű és szakszerű termelékenységünk visszaesésére vezet. Amíg 1 kat. hold erdősítése makkvetéssel 701 forint kiadást jelent, ugyanennek ültetéséért a költségesebb csemeték árával együtt 1064 forintot kell kiadnunk. Ez bőségesebb makktermést feltételezve, 5000 kat. hold erdősítésénél másfélmillió forint többletkiadást eredményez, nem szólva a csemeteneveléssel járó idő- és késedelem függvényeként jelentkező növekedésvesztéséről. Kettő között kell választanunk: vagy szűkítjük öt éves, erdőművelési tervünket, vagy irgalom nélkül kilövetjük a vaddisznók 80%-át. A döntésért, a következményekért nem a miénk a felelősség.

A jövőben amerikai-diót csak magvetéssel szabad erdősíteni. Tudom, hogy ez is összefügg az előbb mondottakkal. Az amerikai dió már az első esztendőben mélyre hatoló károgyökeret fejleszt, gazdaságos ültetése csak a szakszerűség rovására menő gyökérkurtítással oldható meg.

A gyertyán magvetésére főleg 25–30 éves fenyveseink, magtermő állományok céljaira kijelölt tölgyeseinkben térjünk át. Fenyveseink alátételepítését a vágáskorrig fenntartandó törzsek kiválogatásával és száraz ágaiknak 10–15 m magasságig felnyúló felnyesésével kezdjük el. Az első nyest követően kat. holdanként 25–30 kg gyertyánmagot szórunk alája, sokszor minden takarás nélkül. A következő évben óvatos, az újulat útmutatását követő záródásbontással kissé megvilágítjuk azt, serkentve fejlődésében, hogy a továbbiakban még két alkalommal ismételjük a száraz ágak felnyesését, 4–5 évenként pedig visszatérő gyérítéseinket.

Csemetekertjeinkben az idén komoly károkat szenvedtünk. Leszűrve megállapítható tanulságainkat, már az ősszel maradéktalanul végezzük el tavaszi magvetéseink talajelőkészítését. Az ágyásokat is készítsük el úgy, hogy

a föld fagyjának távoztával a leggyorsabban szikkadó felső talajréteg felületet, gereblyével végezhető porhanyítás után alkalmassá váljon magvetéseink befogadására. *Csak a korai, április első hetében befejezett fenyőmagvetések kelnek ki időre*, hogy a májusi, aránylag mindig hűvösebb, csapadékosabb, gazdagabb hetekben megerősödve dacolhassanak a júniusi meleggel. Ha szárazak az áprilisi napok, öntözéssel segítjük magvetéseink kikelését. Fokozottan *térjünk át magvetéseink árnyalására* mindott, ahol az idén hiányát kárunkon lemérhettük.

A cserebogár károsításával komolyan kell foglalkoznunk. A pajor irtása sohasem választható el kártételétől, az vezet a nyomára. Néünk elsősorban a rajz, petét rakó bogár ellen kell felvennünk a küzdelmet. Mozgósítsuk az ifjúságot. Fizessük az elpusztított bogarakért, nagyobb kedvvel támogatják kérésünket. Csemetekertjeink talaját védelmezzük a rajzás idejében kontakt- (ideg-) és gyomorméreg kiszórásával, permetezésével. Gondoljunk arra, hogy egy-egy bogár 3—400 petét rak, azt kell megakadályoznunk, őt kell kiirtanunk. Tavasszal tervek szerint már 8 teherautó mozgó-sított, felszerelt, védekező brigád siet majdan a segítségünkre.

És mire mindennek a végére jártunk, indulásunk ösvényei kényelmes, széles utakká terebélyesedve vezetnek célunk: ötéves erdőművelési tervünk, az erdőben gazdagabb ország felé.

Заготовка и использование семян.

Успешное претворение в жизнь пятилетнего плана о государственных лесонасаждениях зависит в первую очередь от обеспечения необходимого посадочного и по-

себного материала. Эта задача поручена государству, следовательно организация мероприятий по удовлетворению этой потребности является основной задачей.

Еще в этом году будет проведена регистрация всех, имеющих лесосеменное значение лесонасаждений, с выделением у хвойных насаждений семенных участков среднего и особого бонитетов (первые группируются по естественному — историческому району). Категории семенных участков дубовых насаждений выделяются по отдельным сортам дуба и разновидностям почвы (песок, солонец, пойма).

Сбор, сушка, хранение семян и посев должен производиться согласно новейшим опытам и требованиям рационализации. Везде, где это только возможно закладку лесов необходимо произвести путем посева.

Collection and Use of Forest Seeds. — According to the Five Year's Plan a total area of 130.000 hectares must be afforested. The first step therefore is: to provide Hungarian forestry with the large amounts of seeds needed. In this year all stands suitable for seed-production have been registered and divided into different groups according to their locality. The collection, husking, storage and sowing is rationalized, the distribution of eventual surplus centrally directed. In the course of afforestations — where possible — direct seeding is to be preferred.

Ramassage et emploi des graines forestières. — Pour pouvoir exécuter les boisements de 130.000 hectares, travaux prévus dans le plan de 5 ans, il faut assurer avant tout la quantité nécessaire des graines. Au cours de cette année on va registrer tous les peuplements forestiers appropriés à la recolte des graines, en les groupant d'après les qualités des stations. Le ramassage, le désechement et la conservation des semences ainsi que leur distribution et l'ensemencement seront dirigés par le centre. En exécutant les boisements, il faut remplacer la plantation — selon les possibilités — par semis étant celui-ci moins cher.

MEZŐGAZDASÁGI FÁSÍTÁSUNK MEGOLDÁSA A SZOVJETUNIO ERDŐSÍTÉSI TERVE NYOMÁN

Iby Gábor

634.957.44 (439 + 47)

A második világháborút követő évek élelmezési válsága az egész világ közgazdász szakembereinek figyelmét a mezőgazdasági termelés fokozására irányította. A különböző politikai beállítottságú kormányzatok rendszerük-höz képest minden intézkedést megtettek a mezőgazdasági termelés fokozására. A gyakorlati mezőgazdasági szakemberektől kezdve, tudományos intézetek, kutató, tudós személyzetig megmozdult a mezőgazdasági apparátus. Természetesen ez a megmozdulás felrázta a mezőgazdasággal dialektikusan összefüggő egyéb szakmák képviselőit is és a meteorológiai tudományoktól kezdve a különböző mezőgazdasági gépesítési kérdésekkel foglalkozó ágazatig igyekeztek legerélyesebb segédkezet nyújtani az elégtelen mezőgazdasági termelés fokozására.

A tőkés közgazdaságtan alapjain álló kormányzatok ily irányú tevékenysége főleg részletintézkedések foganatosításában nyilvánult meg. Nagy átfogó, a termelést fejlesztő, a technika minden ágazatát koordináló tervszerű mezőgazdaságfejlesztés a tőkés dezorganizáció

mellett lehetetlen. Ugyanekkor a világ első szocialista állama — mely klasszikus szocialista közgazdaságtan alapján felfektetett tervgazdálkodást folytat, az elmúlt 20 év szocialista tervgazdálkodásának gyakorlati tanulságai alapján — a második világháborút követő tervperiódusban minden részletre kiterjedő, nemcsak a holnapra, hanem a messze jövőbe is tekintő mezőgazdaságfejlesztésbe kezdett. A mezőgazdaság fejlesztése érdekében felsorakoztak a tudomány legjobbjai, élükön a nagy Lisenkóval és az összes technikai erő mozgósításával példátlan horderejű tervet dolgoztak ki a föld termőerejének megtartása mellett a mezőgazdasági termelés fokozására.

A Magyar Népköztársaság az újjáépítés mellett szintén belekapcsolódott a mezőgazdasági termelés fejlesztésének programjába és a Szovjetunió élenjáró példája alapján a hároméves terv folyamán lerakta a szocialista mezőgazdaságunk alapjait.

Mezőgazdaságunk nemcsak azért áll közel a Szovjetunióhoz, mert mi is szocializmus alapelvein állunk, hanem Nagyalföldünk termő-